*DIN DICȚIONARUL LITERATURII ROMÂNE**

DIMITRIE RALET

Întîiul copil al spătarului Alecu Ralet din Botoșani s-a născut în 1816, la Constantinopol. A fost un studios, care nu și-a irosit în darn, ca unii tineri pe care avea să-i vizeze în fabulele sale, timpul petrecut prin străinătăți. În jurul anului 1840, el și-ar fi încheiat, pe cît se pare, studiile la universitățile din Germania și Franța. Intrat în magistratură, Ralet este, în 1841, judecător și președinte la tribunal în orașul copilăriei sale, Botoșani, fiind numit în aceeași funcție și în 1842, în 1843, mai pe urmă în 1847 și 1848. Atașat „partidei naționale" din Moldova, D. Ralet, fruntaș al mișcării liberale din această provincie, ia parte la evenimentele care au loc acolo în 1848, către sfîrșitul lui martie. Urmează exilul, pribegia în Bucovina, de unde se întoarce în 1849, cînd tronul era ocupat de Gr. Ghica. Director, în 1849, în Ministerul justiției din Moldova, Ralet este numit cîțiva ani mai tîrziu, în 1855, ministru al cultelor și instrucțiunii publice. În același an, el a fost trimis de către domnitor la Constantinopol, împreună cu C. Negri, în chestiunea spinoasă, cu destule dedesubturi, a averilor mînăstirilor închinate. Cei doi unioniști moldoveni își duc cu bine la capăt misiunea, Ralet, însă, se îmbolnăvește și accasta avea să-i precipite sfîrșitul. Reîntors la Iași, în vara lui 1856, el acționează neobosit pentru împlinirea unuia dintre marile sale idealuri — Unirea. Face parte din Comitetul Unirii, din Comitetul electoral al Unirii, ca și din delegația unioniștilor pe lîngă Comisia internațională din București și din biroul definitiv al Adunării generale a Moldovei, unde se pronunță în favoarea emancipării

---

* Schițele monografice din această secțiune fac parte din *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900* pregătit de sectorul de istorie literară și folclor al Centrului de lingvistică, istorie literară și folclor. Sînt prezentate cîteva portrete de scriitori mai puțin sau parțial studiați în istoriile literare, încercîndu-se realizarea unor scurte profile sintetice, urmate de o bibliografie a operei și o selecție a referințelor critice. Ele urmăresc să ilustreze modul în care vor fi tratați în dicționar scriitorii din această categorie.

BDD-A1503 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:39 UTC)

țăranilor. De asemenea, el face să apară un articol politic în ziarul bucureștean „Concordia". La finele anului 1857, Ralet pleacă la Paris, dar nu într-un voiaj de plăcere, ci pentru a încerca să susțină și să impună, alături de alții, ideea Unirii. De altfel, în gazeta lui V. Alecsandrescu-Urechia, „Opiniunea", el publică articole de orientare prounionistă. Un destin inclement a făcut ca acest generos combatant și scriitor să închidă ochii (26 octombrie 1858, Botoșani) mai înainte ca marele act al Unirii să fi fost un fapt împlinit.

Iubit și stimat de către toți cei care l-au cunoscut, Dimitrie Ralet a lăsat o frumoasă amintire ca bun cetățean și patriot, mai puțin însă ca scriitor. Referindu-se la operele literatului botoșăncan, M. Eminescu le va găsi corecte, dar lipsite de însemnătate. Asprimea observației este însă excesivă pentru acest scriitor productiv, căruia înzestrarea nu i-a lipsit. Ralet — care, în afară de Dimitrie Ralet, a mai semnat D. Rallet, D. Ralleti, D. Rallcto, Ralcto, ca și, în unele acte și documente ale campaniei unioniste, Démètre Ralleto — a scris mult și variat, risipindu-și producțiile în publicațiile din deceniile cinci și șase ale secolului trecut.

În 1840, îi apare un volumaș de *Scrieri*, în care junele condeier, cu sententiozitatea vîrstei și cu surprinzătoare accese de mizantropie, își dezvăluie predilecția pentru reflecția și tipologia morală și, totodată, aplecarea pe care o are spre satiră. Sînt trăsături pe care opera de mai tîrziu a lui D. Ralet nu le-a dezmințit. Cu numai trei ani mai devreme, însă, în 1837, Ralet încă mai jertfea întru romantism, mărturisindu-și simțămintele din „ceasuri singuratice", traducînd din Lamartine ori „de pe Süsser Traum". Excepție făcînd unele poeme în proză, aventura poetică din placheta *Plăcerea simțirei* (Iași, 1837) rămîne fără recidivă, dar scriitorul nu va conteni să versifice, cu destulă înlesnire, dar har mai sărac, scriind poezii, unele de înrîurire folclorică, pe care le tipărește în „Albina românească", „Foaie pentru minte, inimă și literatură", „Zimbrul" și „Calendarul literar al foii Zimbrului", înainte (din 1841) și după (pînă în 1851) 1848. Cu un ascuțit simț al ridicolului, scriitorul, pe care stilul mușcător, sarcastic sau persiflant îl prinde, reușește mai bine în fabule (în proză sau versuri), vituperînd multe din „rălele" care dăunau vieții sociale a vremii, cum ar fi corupția moravurilor (*Călușul* ș.a.), oportunismul și cosmopolitismul (*Cocostîrcul și ciocîrlanul* ș.a.), lipsa de patriotism. Bineînțeles, unionistul nu rabdă să nu sfichiuie pe acei care nu pricepeau necesitatea unui asemenea act, ca acela al Unirii (*Muntenii sau motanii*). Cu o inspirație proaspătă, din actualitatea cea mai stringentă și cu o construcție foarte adesea ingenioasă, fabulele lui Ralet sînt meritorii, chiar dacă deservite de o expresie mai dificilă, mai nefluentă. I se mai datoresc și cîteva epigrame.

Că, în persoana lui D. Ralet, scriitorul s-a subordonat uneori căuzașului, o dovedesc pamfletele versificate compuse în timpul exilului bucovinean. Circulînd pe foi volante, sub titlul, în derîdere, *Plutarchul Moldovei*, aceste pamflete, care i-au fost atribuite de M. Kogălniceanu, erau alimentate de revolta împotriva domniei abuzive a lui M. Sturdza și împotriva acelor care au săvîrșit „jărtfa cinstei și a cugetului lor", cum admonestează, în bătaie de joc, scriitorul. Calitățile artistice nu intră aici în dis-

BDD-A1503 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:39 UTC)

cuție, după cum doar o însemnătate de ordin documentar conservă cele două broșuri, *România după Tractat* (Bruxelles, 1857) — care nu e altceva decît o indignată și elocventă cronică satirică în versuri, nepoetice, și *Unirea și clevetitorii ei* (Iași, 1857). Ambele ilustrează însă, încă o dată, admirabila consecvență a lui Ralet în slujba idealului unionist.

În proza satirică, fructificînd, desigur, mai vechi lecturi din moraliștii francezi, dar și o experiență autohtonă ca aceea a lui C. Negruzzi sau a lui Mihail Kogălniceanu (*Fisiologia provincialului*), D. Ralet șarjează, cu țeluri etice mărturisite, cu maliție și cu destulă convingere, o serie de ciudățenii sau fapte compromițătoare, ridicole, din viața morală și socială a aristocratului și a burghezului arivist. Apetența pentru portretul moral e evidentă, scriitorului izbutindu-i unele tipuri sugestive și chiar pitorești. Fraza e nervoasă, uneori de o surprinzătoare plasticitate, alteori însă prolixă și încărcată. Schițele de moravuri, aceste „caractere" ale lui Ralet (*O plimbare la iarmarocul Fălticenilor*, *Provincialii și Iașenii*, *Amorezii și interesații de îmbe sexele*, *Vînătoria*) apar în „Propășirea" (1844). Tentat cînd de reflecția morală, cînd de satiră, cînd de ambele, deopotrivă, scriitorul găsește mijlocul de a le face să fuzioneze, abordînd un „gen" nou în literatura noastră, acela al cugetării satirice, inexistent pînă la el. Așa apar cele *101 maxime și întrebări* („România literară", 1855, nr. 6 și 22), nu tocmai adînci și nici spirituale, foarte adesea nu mai mult decît niște jocuri de cuvinte, gratuite uneori, cu anume tîlcuri vizînd politica, dragostea, morala etc. În aceeași publicație (nr. 36) apare și *O scrisoare de pe Bosfor*, în care orice urmă de blazare și mizantropie s-a șters, deși acum omul era bolnav și singur.

Teatrul nu a rămas în afara interesului lui Ralet, care vedea în „scena națională" o școală mare a moravurilor. „Cînticelele comice", „scenele naționale" pe care le-a scris (*Pavel Clopotarul* s-a și jucat cu succes) sînt niște monologuri, întrerupte de cuplete în versuri, îndemînatice, însă cît se poate de banale, cîteodată chiar hilare. Ele dau în vileag, cu năduf, dar și cu ironie, într-un stil neomogen, cînd tern, cînd plastic, cu o inconsistentă savoare arhaică și populară, păcatele morale și anomalii sociale. Așa sînt *Harță sau Balaban Răzeșu*, *Păun Burlacul*, *Bețivul*, *Pavel Clopotarul*, cea dintîi anunțînd „cînticelul comic" al lui V. Alecsandri, intitulat aproape identic, *Harță răzeșul*.

Misiunca diplomatică la Constantinopol, împreună cu C. Negri, prilejuiește lui Ralet o seamă de impresii și observații, pe care le consemnează într-un jurnal publicat la Paris, în 1858, intitulat *Suvenire și impresii de călătorie în România, Bulgaria, Constantinopole*. Însemnările de voiaj sînt scrise cu talent, într-o manieră digresivă și agreabilă. Evocarea lui e riguroasă și amplă, supravegheată continuu de nedezmințita ironie a autorului, care face totodată figură de erudit, abordînd aspecte din cele mai diverse (sociale și istorice, etnografice și folclorice, literare și culturale, peisagistice etc.), aspecte care imprimă narațiunii o structură oarecum mozaicată, ca mai tîrziu la Al. Odobescu. Obsedat de marile chestiuni politice la ordinea zilei, scriitorul le face loc și în paginile jurnalului său. Om cult — posedă limbile greacă și latină, franceză și germană — D. Ralet intervine judicios

BDD-A1503 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:39 UTC)

în dezbaterile filologice ale vremii, în articolul *Limba noastră*, apărut în „România literară" (1855, nr. 14, 15 și 16), combătînd, și cu argumente din domeniul filologiei comparate și al lingvisticii generale, excesele școlii latiniste, purismul și etimologismul latinist și sugerînd folosirea limbii populare și a celei cronicărești.

—*Plăcerea simțirei*, Iași, Tip. Albinei, 1837 ; *Scrieri*, Iași, Cantora Daciei literare, 1840 ; *O plimbare la iarmarocul Fălticenilor*, „Propășirea", I, 1844, 3 ; *Provincialii și Iașenii*, „Propășirea", I, 1844, 9, 10 ; *Amorezii și interesații de îmbe sexele*, „Propășirea", I, 1844, 16, 17 ; *Vînătoria*, „Propășirea", I, 1844, 33 ; *101 maxime și întrebări*, „România literară", I, 1855, 6 ; *Limba noastră*, „România literară", I, 1855, 14 — 16 ; *O scrisoare de pe Bosfor*, România literară", I, 1855, 36 ; *Bețivul*, București, Tip. I. Romanov, 1857 ; *Păun Burlacul*, București, Tip. I. Romanov, 1857 ; *Scene naționale*, București, Tip. I. Romanov, 1857 ; *Harță sau Balaban Răzeșu*, București, Tip. I. Romanov, 1857 ; *Suvenire și impresii de călătorie în România, Bulgaria, Constantinopole*, Paris, De Soye și Bouchet, 1858.

— Pantazi Ghica, *Suvenire și impresii de călătorie în Turcia, de D. Raleti*, „Dîmbovița", I, 1858, 1-2 ; Neofit Scriban, *Cuvinte bisericești compuse și rostite la deosebite ocazii*, București, 1868, p. 295 — 302 ; [Vasile Alecsandri], *Dimitrie Ralet*, „Convorbiri literare", XVI, 1882, 9, reeditat în V. Alecsandri, *Proză*, îngr. G. C. Nicolescu, București, 1967, p. 464 — 466 ; Barbu Lăzăreanu, *Glose și comentarii de istoriografie literară*, București, 1958, p. 60 — 68 ; Maria Frunză, *Un scriitor moldovean de la 1848 : Dimitrie Ralet*, „Studii și cercetări științifice, seria filologie", XII, 1961, fasc. 2 ; Paul Cornea, *Dimitrie Rallet*, „Gazeta literară", XIII, 1966, 3.

Florin Faifer

IORGU (GHEORGHE) CARAGIALI

Dintre cei cinci copii ai credincerului Ștefan, Iorgu era ultimul născut. Data nașterii nu e certă, dar s-ar putea fixa, cu aproximație, prin anul 1826. Mezinul se arătase încă de mic un facețios, pus pe tot felul de șotii și farse, unele mai nevinovate, altele mai crude. Cu asemenea fire și astfel de apucături, Caragiali III, cum își spunea uneori, nu poate fi multă vreme îngăduit la școala de muzică a cadeților, unde a fost elev. Își va încerca norocul în teatru, urmînd astfel pilda fraților mai vîrstnici, Luca și Costache, ucenicind chiar în „trupa de diletanți" a acestuia din urmă. În 1845, I. Caragiali debutează, ca actor, în piesa *Recrutul răscumpărat*, o traducere a lui I. Voinescu I, inaugurîndu-și o carieră care îi va aduce satisfacții și, bineînțeles, destule neplăceri. În a doua jumătate a anului 1866, actorul, care făcuse parte o vreme din trupa lui M. Millo (stagiunea 1864 — 1865), solicită antrepriza Teatrului Național din Iași, oraș în care talentul său avea o bună

BDD-A1503 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:39 UTC)

prețuire, fiind asemuit cu al lui M. Millo. La București, el nu-și găsește loc în nici una din cele două trupe de teatru, rămîne pe dinafara Teatrului cel Mare, dar nu se dă bătut, deschizînd, la 15 decembrie 1866, stagiunea unui „Teatru de vodevil român". În vara anului următor, I. Caragiali, mereu pribeag, face un turneu prin țară, oprindu-se și în Giurgiu, unde, cunoscînd pe Mihai Eminescu, îl angajează în trupa sa. În stagiunea 1867 — 1868, I. Caragiali înjghebează o asociație actoricească împreună cu Daniil Drăgulici, iar în sezonul care urmează el are prilejul să-și reprezinte, la teatrul din Copou, piese și cantonete care se bucură de succes. De la 30 septembrie 1869, Iorgu este angajat, dimpreună cu soția lui, Elena, și ea actriță, la Teatrul Național. Începînd din 31 octombrie 1871, neobositul I. Caragiali, primind o subvenție de la primăria orașului Ploiești, organizează în acest oraș o stagiune teatrală cu trupa lui, din care făcea parte acum și I.D. Ionescu. În acest timp, actorul se recomanda, nici mai mult nici mai puțin, „directorul Teatrului Național din Ploiești". O vreme, înainte de războiul din 1877 — 1878, e inspector comunal la hala din piața Amzei. În luna iulie a anului 1877, Iorgu Caragiali cere să fie primit, ca unul ce slujise teatrul încă din 1845, drept societar al Teatrului Național. Încă un demers, rămas, ca atîtea altele, fără rezultat! În timpul războiului din 1877 — 1878, pe vară, el își alcătuiește o trupă cu care dă spectacole la Podul Mogoșoaiei. Actorul boem, de remarcabil talent, interpret de roluri în comedii și vodeviluri, se săvîrșește din viață, aproape uitat, la 9 februarie 1894, la București.

Născut parcă pentru comedie, cu teatrul în sînge, Iorgu Caragiali, acest histrion prin vocație, nu a fost decît un dramaturg improvizat. „Cantonetele " sale, făcute în genul celor ale lui V. Alecsandri, sînt, de fapt, niște partituri pe care le însuflețea, cu verva-i îndrăcită, actorul. De calități literare nu prea poate fi vorba, decît cel mult întîmplător. Destul de searbede, scrierile lui sînt înviorate arareori de nostimada unor situații de un comic autentic, precum și de un pitoresc, mai ales verbal (ex. *Baba Cloanța ghicitoarea sau Fata Babii-hîrci*). Dacă talentul său e, de fapt, mai mult îndemînare și meșteșug, dacă imaginația e săracă, iar limba incoloră și fără miez, spiritul critic nu-i lipsește însă lui I. Caragiali, mereu atent la tot ce se întîmplă în jur. Indiferența nu-l caracterizează, și el e gata oricînd să ia poziție, fie satirizînd cu îndrăzneală, fie făcîndu-și, solemn sau exaltat, datoria de bun patriot, de fervent unionist (*Surdul*, 1857), de iubitor de progres și libertate. E drept că nu întotdeauna se poate exprima direct, prin apeluri răspicate, dar atunci se folosește de o formă aluzivă, cu transparente alegorii (*Degerații de la Bobotează sau Sfîșierea plăpomii*, 1861). Inspirate din actualitate (ex. *Cometul sau Astronomul voiajor*, *Cîntecul actualității* etc.), „cantonetele" lui nu depășesc o anume ocazionalitate (*Cîntecul românilor la primirea în București a prințului lor Alecsandru Ioan I*, 1859 etc.), după cum nu reușesc, deși intenționează (de pildă, în *Jelbaru* — 1857, *Clencea advocatu* ș.a.), să creeze un tip. Cîteva, însă, au oarecare relief. În *Chelnerul de la otelul Patriii*, de pildă, unde apare un personaj burlesc de prostănac, se rostește la un moment dat o replică, mai tîrziu celebră sub

BDD-A1503 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:39 UTC)

pana lui I.L. Caragiale („Mă rog, Domnilor, să aveți nițică răbdare"). *Aspirant la deputăție*, de un suflu surprinzător, aduce în scenă un demagog care parcă îl prevestește pe Cațavencu. Un bun povestitor, volubil, se arată Caragiali în *Neagu Pescaru la balul de la 24 Ianuarie*, care exploatează cu oarecare haz comicul de situații. În alte „cançonete", precum *Surdul* sau *Serviciul de bună voie*, cecа ce face autorul e propagandă curată, în cazul de față, mai ales în cea de a doua scriere, pentru prestarea erviciului militar. De la „cançonete" umoristice la comedii și vodeviluri (ca *Frumsețile din Iași și București*) nu e decît un pas, pe care I. Caragiali îl face cu multă dezinvoltură, dar și fără un spor de randament artistic. Există și o continuitate, o unitate tematică. Dacă în *Cometul sau Astronomul voiajor* se vorbește de Unire, în comedia *Moș Trifoi sau Cum ți-i așterne așa-i dormi* (1859) se exaltă alegerea dublă a lui Al. I. Cuza în cele două Principate. Totul, în versuri puerile, în care se strecoară accente xenofobe, precum și în fastuoase tablouri alegorice, foarte pe placul lui I. Caragiali. Același eveniment e celebrat în vodevilul *Umbra lui Ștefan cel Mare și Mihai Bravul, sau Ziua de 5 și 24 Ianuarie* (1859). O altă comedie, la fel de naivă, cu nelipsita tendință etică, este *Samsarii de voturi sau Cum se specula inocența poporului*, în care sînt vizate reprobabile moravuri electorale. Precaragialescă, mai ales în dialog, este comedia cu cîntece *Clopoțelul fermecat sau O căsătorie la Otelu Patria din București*, la fel ca și farsa *Coriștii în provinție sau Hoții drept hoți* care anunță, într-o anume măsură, în primul rînd prin schimbul de replici, teatrul ilustrului nepot. Și în comedii, ca și în „cançonete", meritul e de ordin mai ales teatral, adică scenic, replica e ușoară, dar cam fără sare, dialogul vioi, dar fără antren. Autor de scrieri umoristice prin excelență, I. Caragiali are însă o serioasă aplecare — nu și înzestrare — înspre melodramă, care se infiltrează chiar și în unele comedii, ca, de pildă, în *Criza, lucsu și progresu sau Orbul și falitu* unde, nu fără ieșiri șovine, sînt criticate moravuri și năravuri de-ale burgheziei. E, aici, și o încercare de șarjă portretistică (o franțuzită). Preceptele etice nu lipsesc — de altminteri, I. Caragiali nu pierde nici un prilej de a moraliza — iar finalul, bineînțeles, e patriotic, cu efecte spectaculoase, de „melodramă forte". Lui Iorgu îi plăceau montările de mare spectacol, cu foc bengal, explozii, apoteoze, cu tablouri și personaje alegorice, solemne și mărețe. Dacă regizorul se dovedește aici ingenios, autorul de melodrame, e, în schimb, artificial și bombastic, dar cu același, nedezmințit, simț scenic. *Martirii Candiei* (1867), *Bătălia de la Verbovca a bulgarilor cu turci și Spînzurarea lui Costandin bulgaru în Rusciuc* sînt încercări de teatru eroic, emfatic și declamator, aureolînd „martirii libertății", greci sau bulgari. *Moartea lui Tudor Vladimirescu* se inspiră din istoria națională, la fel ca și *Fiul pădurei sau Moartea haiducului Tunsu*. Îi aparține, probabil, și melodrama *Marcu Bociaris*. Iorgu Caragiali a făcut și traduceri, fiind reținut, de predilecție, de lucrări facile, dar și de „marea scenă" din *Burgravii* lui V. Hugo, scriitor ce îi era bine cunoscut. Actor de renume, intrat cu timpul în declin, I. Caragiali a fost un autor de texte comice cu totul perisabile.

BDD-A1503 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:39 UTC)

— *Cometul sau Astronomul voiajor*, București, Tip. Romanov, 1857 ; *Jelbaru*, București, Tip. Romanov, 1857 ; *Surdul*, București, Tip. F. Ohm, 1857 ; *Cîntecul românilor la priimrea în București a prințului lor Alecsandru — Ioan I*, București, Tip. F. Ohm, 1859 ; *Moș Trifoi sau Cum ți-i așterne așa-i dormi*, București, Tip. F. Ohm, 1859 ; *Degerații de la Bobotează sau Sfîșierea plăpomii*, București, Tip. Națională, 1861 ; *Nu e pentru cine se gătește ci pentru cine se nimerește*, București, Tip. Lucrătorilor Asociați, 1866 ; *Martirii Candiei*, București, Tip. Națională, 1867 ; *Cîntecul deputaților și al desperatului*, București, Tip. Petrescu și Costescu, 1871. Manuscrise : *Robul sau Ce este alb nu e negru* (1857), B.A.R., ms. 2977, f. *152 — 157* ; *Capul tăiat sau Scamatorul șarlatan* (1858), B.A.R. ms. 2977, f. *158 — 162*, ms. 2938, f. *75 — 82* ; *Umbra lui Ștefan cel Mare și Mihai Bravul, sau Ziua de 5 și 24 Ianuarie 1859*, B.A.R., ms. 2975, f. *120 — 131* ; *Voeajorul* (1860), B.A.R., ms. 2977, f. *163 — 166* ; *Serviciul de bună voie* (1860), B.A.R., ms. 2975, f. *76 — 106* ; *Revizorul fără leafă sau Frica e din iad* (1860), B.A.R., ms. 2975, f. *3 — 9*, ms. 2977, f. *3 — 24* ; *Chelnerul de la otelul Patriii* (1862), B.A.R., ms 2977, f. *40 — 54* ; *Neagu Pescaru la balul de la 24 Ianuarie* (1864), B.A.R., ms. 2975, f. *40 — 45* ; *Băcanul la bal maschè sau O scenă de carnaval* (1865), B.A.R., ms. 2975, f. 30 — 35 ; *Aspirant la deputăție* (1876), B.A.R., ms. 2975, f. *47 — 49* ; *Păcatele unui corist*, B.A.R., ms. 2975, f. *69 — 73* ; *Baba Cloanța ghicitoarea sau Fata Babii-hîrci*, B.A.R., ms. 2975 f. *109 — 113* ; *Clencea advocatu*, B.A.R., ms. 2977, f. *25 — 35*, ms. 2970, f. 317—324 ; *Artistul dramatico-corist*, B.A.R., ms. 2977, f. *60 — 65* ; *Clopoțelul fermecat sau O căsătorie la Otelu Patria din București*, B.A.R., ms. 2938, f. *41 — 50* ; *Filip Toti*, B.A.R., ms. 2968, f. *72 — 87* ; *Bătălia de la Verbovca a bulgarilor cu turci și spînzurarea lui Costandin bulgaru în Rusciuc*, B.A.R., ms. 2973, f. *241 — 266* ; *Umbra lui Ștefan cel Mare și Mihai Bravul*, B.A.R., ms. 2970, f. *167 — 177* ; *Criza, lucsu și progresu*, B.A.R., ms. 2971, f. *276 — 296* ; *Coriștii în provinție sau Hoții drept hoți* (1863), ms. 3135, f. *57 — 72* ; *Samsarii de voturi sau Cum se specula inocența poporului* (1888), ms. 3135, f. *144 — 158*.

— Ioan Massoff, *Teatrul românesc*, vol. I, București, 1961, p. 295 passim ; vol. II, București, 1966, p. 44 passim ; M. Apostol, *De la Iorgu Caragiale la Teatrul de stat din Ploiești*, „Revista Arhivelor", IV, 1961, 2 ; G. Călinescu, *Studii și cercetări de istorie literară*, București, 1966, p. *55 — 64*.

Florin Flaifer

IOSIF BLAGA

Era de baștină din satul Lancrăm, unde s-a născut mai tîrziu și poetul Lucian Blaga, căruia Iosif Blaga îi era unchi. Și-a făcut studiile secundare în Sebeșul-Săsesc și în Alba Iulia, unde, în 1884, își ia bacalaureatul. Între

BDD-A1503 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:39 UTC)

anii 1884—1887, urmează teologia, la Seminarul românesc din Sibiu, iar din 1887 literele la Universitatea din Budapesta, obținînd, în 1891, doctoratul în filozofie, cu teza *A figyelem problemái és pedagogiai szempontbol* (*Problema atenției din punct de vedere psihologic și pedagogic*). Din toamna aceluiași an este profesor suplinitor de română și latină la Brașov, iar din 1894 e profesor definitiv. În 1925, Iosif Blaga ajunge director al liceului „Șaguna" din Brașov. A mai fost (1901-1912) secretar al „Societății pentru fondul teatrului român". Din anul 1916 și pînă în 1919, cînd, la începutul lui septembrie, se înapoiază la Brașov, Iosif Blaga a fost mai mult pribeag, călătorind prin ținuturi megieșe (Moldova), dar și pe meleaguri mai îndepărtate — Suedia, Norvegia, Franța, pledînd, oricînd i se ivește prilejul, cauza Ardealului său. Făcea parte din Consiliul național al unității românilor, în care calitate a colaborat la alcătuirea hărții etnografice a Transilvaniei. La 6 decembrie 1924, e hirotonisit protopop al Brașovului, rămînînd în continuare director al liceului „Șaguna". Vicepreședinte al Senatului între 1928—1931, Iosif Blaga a mai fost membru al Sinodului arhidiecezan, al Congresului național și al Consistoriului Metropolitan, precum și în diferite comitete culturale. Născut în anul 1864, el încetează din viață la 2 iunie 1937, în Brașov.

Iosif Blaga este un profesor ardelean, cu totul pătruns de rosturile și însemnătatea meseriei căreia i s-a devotat. Într-un *Discurs comemorativ* (1900), el evocă, astfel, cuprins de o sfîntă exaltare, pe fondatorii școlilor din Brașov. O conferință din 1916, despre *Directorul Virgil Onițiu*, e un cald encomion adus personalității dascălului dispărut, dar, subiacent, și o profesiune de credință. Pentru necesități didactice, profesorul de propedeutica filozofică de la liceul român din Brașov alcătuiește un manual de *Analize psihologice* (1902), bazat pe metoda inductivă. Fără mijloace literare e consemnată *Excursiunea școlară în Italia* (1907), organizată cu ajutorul lui Duiliu Zamfirescu, excursie evocată, în *Hronicul și cîntecul vîrstelor*, și de Lucian Blaga, care, la vremea aceea elev, luase și el parte.

Ambiția lui Iosif Blaga e totuși de a face estetică, fie chiar și ca publicist. Și astfel, chestiuni serioase precum arta și obiectul ei, sau înrîurirea ei morală își fac loc într-o suită de articole inserate, în 1897, în cîteva numere din „Tribuna poporului". Pretextul dizertației lui I. Blaga e o polemică, fără importanță, cu niște preoți „certăreți" din Caransebeș, scandalizați de felul în care fuseseră zugrăvite figurile de preoți și protopopi într-un volum de *Schițe umoristice* al lui E. Hodoș. Stabilind, cu argumente foarte pe înțeles, deosebirile dintre lumea reală și aceea imaginară, a artei, publicistul, care are un stil vioi și lipsit de pedanterie, conchide că arta nici nu „moralizează", nici nu „demoralizează", prin ea sufletul „se nobilitează". Scopul artei, singurul, e acela de a deștepta o plăcere estetică. Iosif Blaga este, s-ar putea spune, un propagandist ardelean al teoriei „artei pentru artă". Teza e reluată cu o dezvoltare corespunzătoare, în manualul său de *Teoria dramei* (1900). E o lucrare didactică, deși nu e destinată numai uzului școlar, sprijinită pe o informație cuprinzătoare, culeasă îndeosebi din studiile unor esteticieni germani (Fischer, Wackernagel, Kirchmann,

BDD-A1503 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:44:39 UTC)